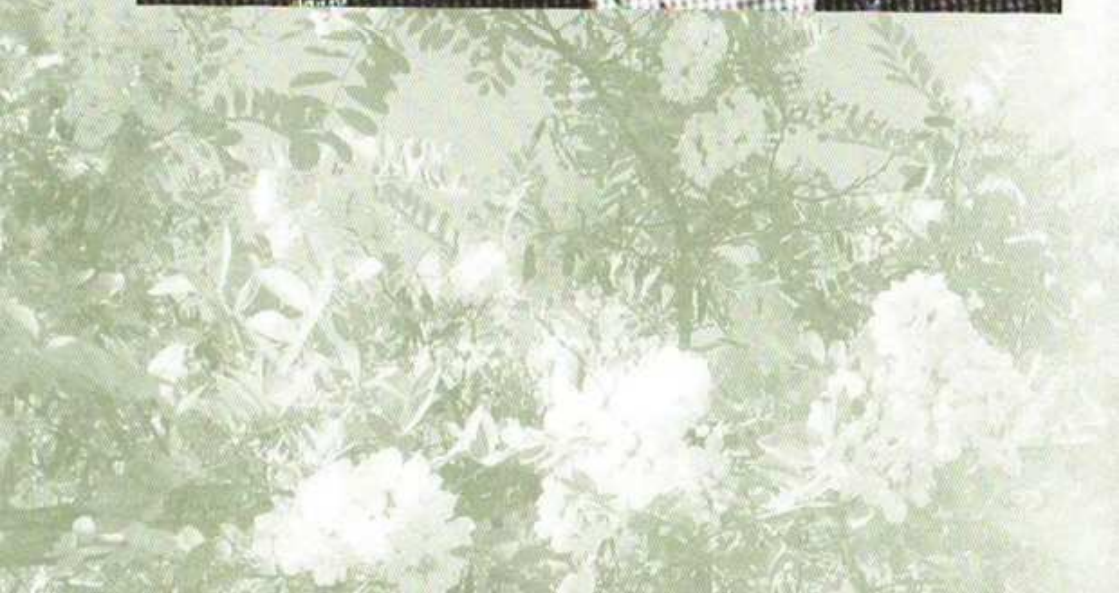

Ліна Костенко

МАДОННА
ПЕРЕХРЕСТЬ

Ліна Костенко

МАДОННА
ПЕРЕХРЕСТЬ

Київ
«Либідь»
2011

УДК 821.161.2-1
ББК 84(4Укр)6-5
К72

Розповсюдження та тиражування
без офіційного дозволу видавництва заборонено

Головна редакція літератури з гуманітарних наук
Головний редактор *Світлана Головка*

ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО КОШТОМ ВИДАВНИЦТВА "ЛИБІДЬ"

*До цієї книжки Ліни Костенко увійшли нові, а також
раніше не друковані поезії різних років.*

*Це книжка дуже особиста: вона присвячена коханій доньці —
Оксані. З великою довірою до свого читача автор відкриває ро-
динний альбом — ніби запрошує на вогник земного дому всіх
подорожніх на шляхах і перехрестях буття.*

ISBN 978-966-06-0604-3

© Ліна Костенко, 2011

Я вчу Тебе, як мову іназемну,
як знаки, зашифровані в гербі.
Я вдячна Богу, що поспав на чиллі
шляхетну душу, стілець в Тебі.

Оксані Пахльовській,
моїй донечці —
присвячую

* * *

Коли замовкли менуети
і звук божественних терцин,
були й музики, і поети,
але не так, як перед цим.

Ішли віки, мінялись люди.
Адреси змінював Парнас.
Було все так, як вже не буде,
як вже при них, а не при нас.

О ради Господа святого!
Усі ж бувають молоді.
А все не так, як після того,
і все не так, як при тоді.

16. IV. 2010

Держава Кугель-Мугель

Залізний коник заіржав,
крутнувсь на ніжці флюгер.
Найсимпатичніша з держав —
держава Кугель-Мугель.

І грав у ній велику роль
один самовигнанець,
що був і сам собі король,
і сам собі підданець.

Із цілим світом тет-а-тет,
піднявши пива кухоль,
він пив за су-ве-ре-ні-тет
держави Кугель-Мугель.

Він був філософ і травник,
і мав амбітні плани.
І навіть Гіннеса уник,
бо не любив реклами.

Усіх на світі поважав,
та мав шлагбаум в смуги.
Найпрогресивніша з держав —
держава Кугель-Мугель!

18. VIII. 1996

* * *

Сидить диявол десь на Гіндукуші.
Вивчає звідти всяку Божу твар.
Питає: — Гей! Почім сьгодні душі?
Чому такий неякісний товар?

У передгір'ї зріють виногрона.
Колиску моря вітер колихнув.
— Во врем'я оно, о, во врем'я оно! —
сказав диявол і чомусь зітхнув.

2. II. 2003

* * *

Коти, зайці, ведмедики, лисиці,
рожева мавпа і зелений слон, —
мій зоопарк, і плюшевий, і ситцевий,
і черепаха, взута в поролон.

Ім в шафі тісно, а куди подіти?
У світі теж — там криза, там війна.
І діти виросли, вони уже не діти.
А я люблю зеленого слона.

Він гарний слон, у квіточки і в цятки.
Тут навіть є шовковий леопард.
А вже століття навіть не двадцятье,
ну, але то вже інший зоопарк.

Там все хтось в когось цілиться наосліп,
ніякі звірства вже не дивина.
Великий світ. І діти вже дорослі.
А я люблю зеленого слона.

27. V. 2011

* * *

Навшпиньки повертаюся в ті дні.
Вони, як сонце, сходять у мені.

Там є наш дім і обрій твоїх рук,
і ще душа не відає розлук.

І ще є час для друзів і гостей.
І щастя є. І донечка росте.

І син малює квіточку зорі,
як той Маленький принц Екзюпері.

18. VI. 2011

* * *

Віки живуть в старому фоліанті.
Душа шукає не прощення — прощ.
А дощ так само ходить по веранді,
екологічно небезпечний дощ.

І сам на сам зі Всесвітом імлистим
летить Земля із людством на плечі.
А дощ шепочеться із листям,
як я з тобою уночі.

11. V. 2005

* * *

А вранці із усіх казок
прийшов невиспаний бузок.
Росу із кучерів струснув,
ліг поруч з нами і заснув.

11. V. 2005

* * *

За гріх щасливості в неслухний час
належитьсь покута і покара.
Над віражами карколомних трас
я тільки жінка з крилами Ікара.

Розтане віск — я в море упаду
і захлинуся морем, як тобою.
Ції жаги некликану біду
лише твоєю ніжністю загою.

Стоять в шибках осінні вітражі.
Забути все. Піти — не озирнутись.
Ти здатен на смертельні віражі.
Ми не могли у світі розминутись.

1965

* * *

Ліс був живий. Він не прощався.
Віки, здавалось, прошумить.
Якби я знала, що то щастя,
я б зупинила оту мить.

А я не знала, я ж не знала,
вона ж не скаржиться сама.
А мить минала і минала,
і от тепер її нема.

І тільки з відстані розлуки
обпалить, змучить, защемить —
твоя присутність, твої руки,
твое обличчя у ту мить!

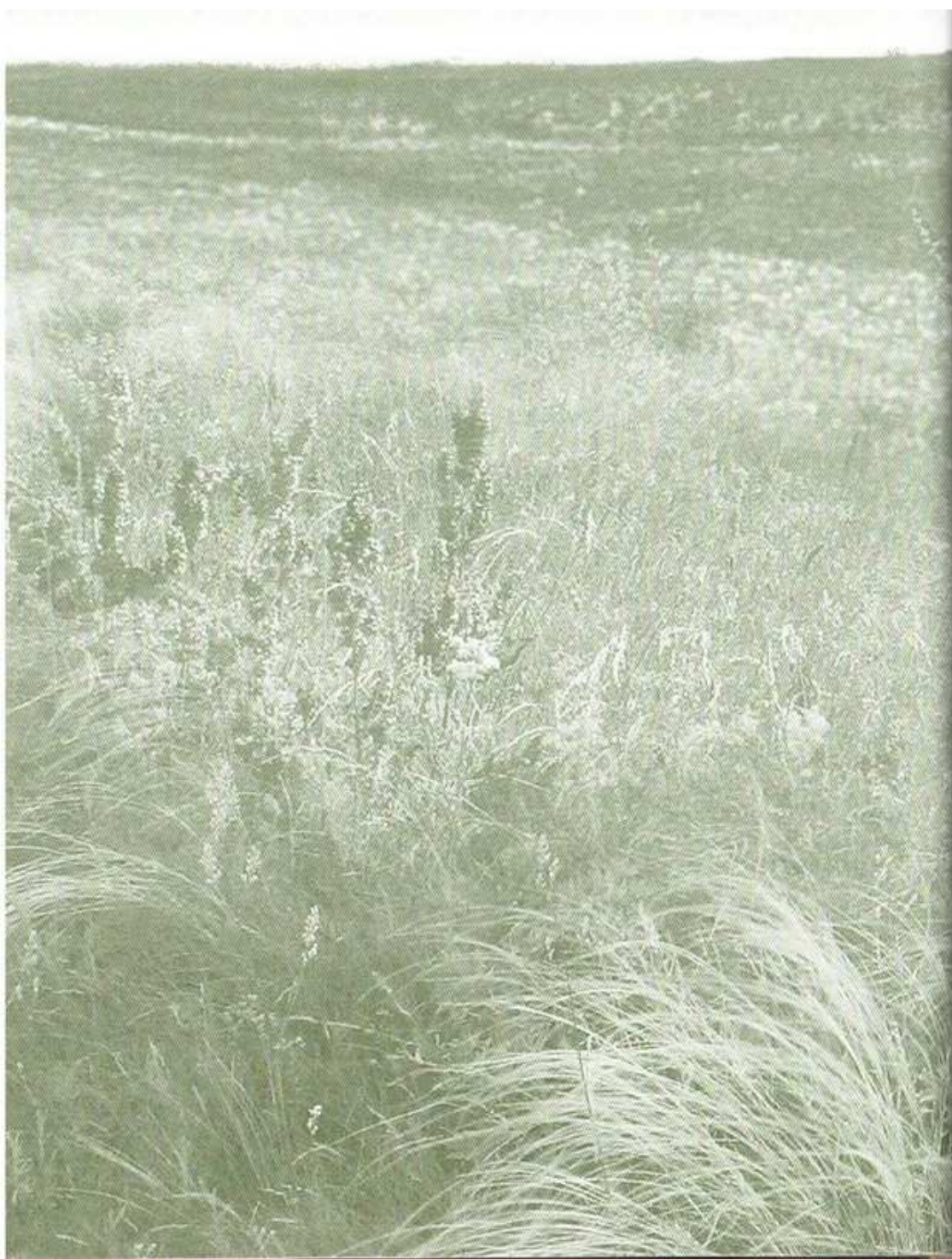
24. III. 2002

* * *

Усе було — і сум, і самота.
І горе втрат, і дружба нефальшива.
А ця любов — як нитка золота,
що й чорні дні життя мого прошила.

Усе було, було й перебуло.
А ця любов — як холодно без неї!
Як поцілунок долі у чоло.
Як вічний стогін пам'яті моєї.

1. III. 2010

* * *

Малює степ мені твоє обличчя.
Він весь, як ти, — свобода і жага.
Він любить нас, і згадує, і кличе,
і Чорний Шлях у простір запряга.

Там віє вітер, він за бандуриста,
вже років триста і сто раз по триста.
Вечірнє сонце надхиляє глек.

Стовпи, як амфори, на плечах
несуть натомлених лелек.

Зоря зорі присвічує каганчик.
Потроху траса стихне і замре.

На скіфську бабу дивиться тушканчик
і, хто вона, ніяк не розбере.

4. VII. 2007

* * *

Добре, що нічого ви не знаєте,
добре, що майбутнє уві млі.
Всі ми, всі ми в цьому світі знайди, —
нас приніс лелека на крилі.

Все це знає Той, хто нас придумав,
хто поклав життя на Терези,
у чиїх безмежних каракумах
Вічність грає в довгої лози.

Юний предок дивиться з портрета.
Сиве сонце сходить у вікні.
Вчора, пролітаючи, комета
підморгнула приязно мені.

20. VI. 2009

* * *

Хто я?

Стеблинка гравітаційного поля.

Клаптик інших галактик

залетів у мою свідомість.

Вогник земного дому

прихистив мою космічну бездомність.

20. 11. 2009

* * *

У наших лісах блукають вже інші люди.
Вони нас не знають. Це будуть вже їхні ліси.
Життя непоправне. Його фінали й прелюди
впадають невпинно у інші долі й часи.

Червона автівка стоїть, як "божа корівка".
Невидимі люди по наших лісах розбрелись.
Болить моя пам'ять. Життя — засвічена плівка.
Ті люди блукають, як ми з тобою колись.

Так само "ау!" гукають на повні груди,
луна їм вертає свою найтривалішу з нот.
У їхніх лісах блукатимуть інші люди.
А сосни шумлять. Життя — великий цейтнот.

1. X. 2002

* * *

Я думала, — це так, а то була вже Доля.
Душа ледь встигла стати на крило,
і раптом входить Вічність без пароля,
і все, що буде, вчора вже було.

А врешті, що ж, одмучилась і годі.
Але ж обридла звичка до нещастя!
Безмірно жаль, що ніжність вже не в моді.
І що життя ніхто вже не віддасть.

30. VI. 2004

* * *

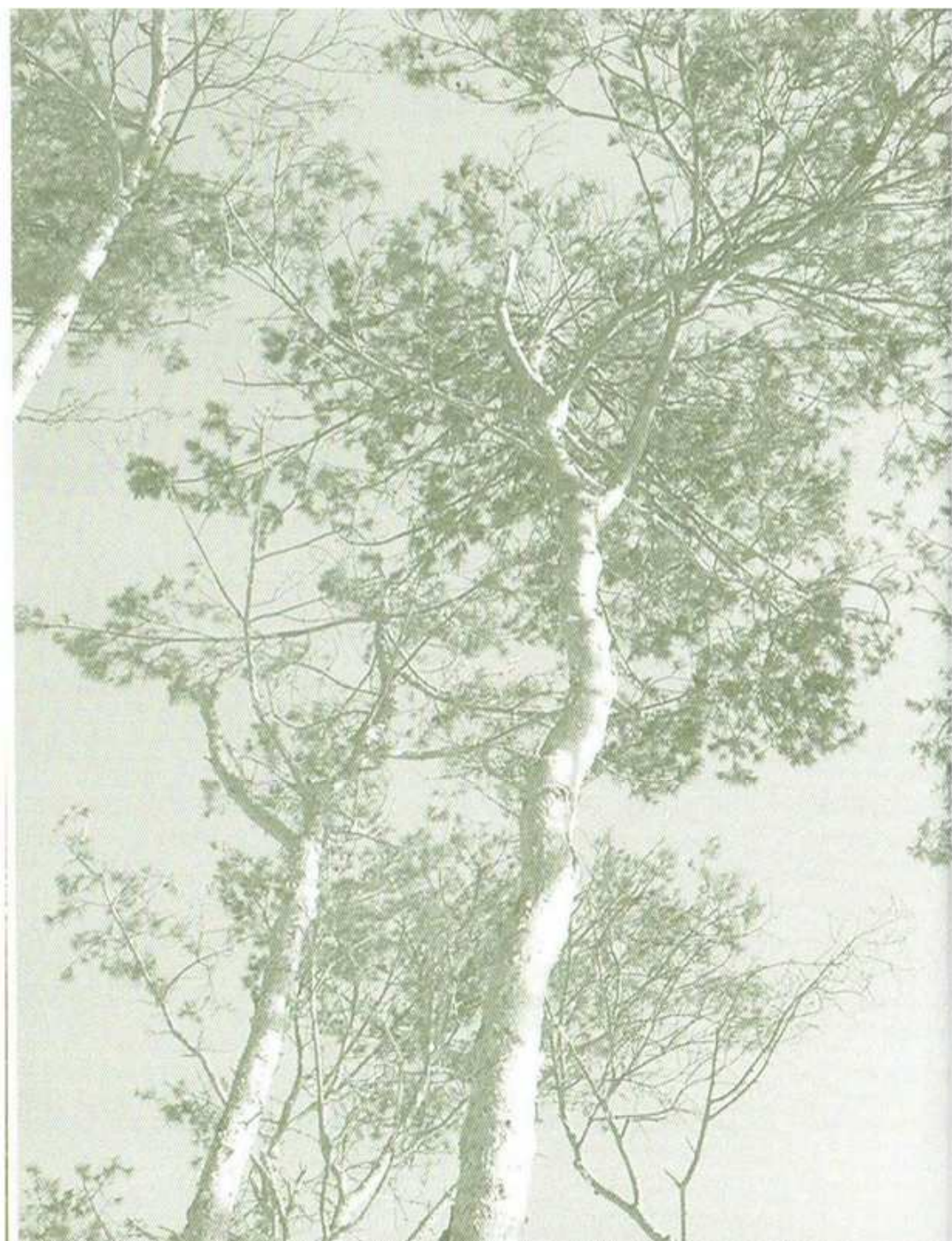
У чашу дня упав кристалик вечора
і розчинився. Майже чорна синь.

Сміється вулиця побіленим парканом.
Хтось десь іде, обгавканий Полканом.

І світяться крізь віття яворів
янтарні очі стомлених дворів.

.....
Над полем ніч. І над лісами праніч.
Добраніч людям. І лісам добраніч.

19. VI. 1998

* * *

Домовичкам незатишно у місті.
Нема горища й комина. А ніч.
Немає хати, що їй років двісті,
і не зітхає челюстями піч.

Нема колиски, щоб поколихати,
а як і є, то зовсім не така.
І навіть сон не ходить коло хати
і не співає "люлі" і "Котка".

На Страсть не пишуть хрестика свічками.
З екранів щось стріляє і реве.
Біда сьогодні будь домовичками,
у інтер'єрах казка не живе.

17. I. 2003

* * *

Ми хочем тиші, хочем храмів.
Ми хочем музики й садів.
А всі залежимо від хамів,
від хрунів, хряків і вождів.

Ми всі залежимо від хамів!
Від їхніх кланів і сваволь.
У нас немає наших храмів,
у нас немає наших доль.

Нас убиває їхній атом.
А їх все більше, їх орда.
Ми що не вибором, то втратим,
і в цьому вся наша біда.

24. XI. 2006

* * *

Дорогі мої, діамантові!
Не циганка я, а скажу.
В кодах нашої хіромантії
бачу лінію пречужу.

Ось тут є вона, тут сховалася,
тут лаштується до злиття.
Тут поглинула, тут урвалася,
тут скалічила нам життя.

Де майбутнє? У траєкторії.
Де минуле? Було колись.
Не взолотиш руку Історії.
То, принаймні, хоч схаменись!

17. II. 2009

* * *

Вівтар, трибуна і шинквас,
печери духу, що чамріє.
Ця райська птиця не для вас,
вона між вами почорніє.

І Гриць, і грець, і швець, і жнець.
І хто кому Іскаріоти?
Цій райській птиці тут кінець.
Обпатрають, бо патріоти.

14. X. 1994

* * *

І все. І ніц. Живу, як в дзоті.
Прощайте, птиці какаду.
Мій обрій сів на горизонті
та й каже: — Далі не піду.

Бо що там далі? Далі доли?
Які ще радощі й дива?
Німі, зневірені і кволі,
навіщо вам мої слова?

Мій обрій там, де вас немає.
Звідкіль прийшла, туди й піду.
Як плем'я інки, плем'я майя.
Прощайте, птиці какаду.

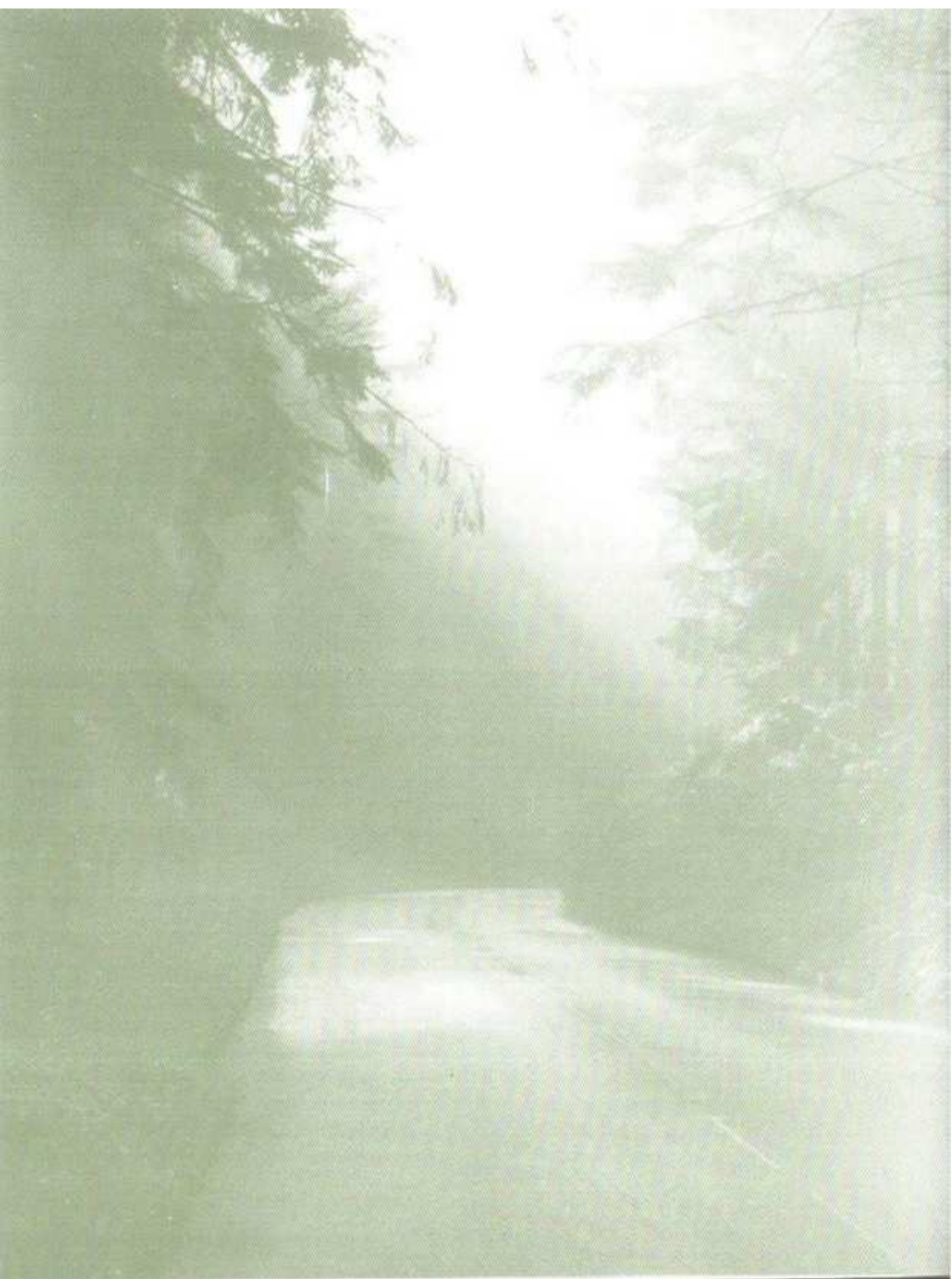
7. II. 1998

* * *

Ні щастя, ні волі, ні чуда,
ні часу, хоч би про запас.
Живу, все життя не почута,
причетністю вбита до вас.

Ні честі, ні мови, ні згоди,
самі лише смутки і пні.
Коханий мій рідний народе,
ти збудешся врешті чи ні?!

23. VI. 2010

* * *

Подаруй мені, доле, у вікнах березу.
Хай спочине душа в берегах беріз.
Я прийшла у цей світ, щоб пройти обережно,
не завдавши нікому ні смутку, ні сліз.

А натомість я мушу. Усе щось я мушу.
Бог посіяв мене у жорстокі ґрунти.
Тут не можна пройти, не поранивши душу.
Тут свобода не сходить, тут сходять хрести.

17. III. 2010

* * *

Важке литво свічад і свіч.
Любові царственна офіра.
Якби Джульетта колупала піч,
то, може б, навіть не було Шекспіра.

5. II. 2000

* * *

У марафона вломилась нога.
Зупинитися час і подумати.
Ця дорога мені дорога, —
зупинитися, кажу, час і подумати.

Хай назустріч відкритим ротам
хтось виносить на грудях стрічку.
А у мене фініш не там,
навіть зовсім в іншому напрямі.

Перетерла душа всі віжки.
Йти по колу — не мій маршрут.
Я зійшла з бігової доріжки,
моя доля — бігти не тут.

Це ж не спорт, щоб до впаду мчатися,
не пробіжки і не турне.
І чого б ото я ганялася за сучасністю?
Нехай вона мене дожене.

1963

* * *

Не виходь сьогодні на вулицю —
там сьогодні інакша мода.

І завтра не виходь,
бо й завтра буде інакша.

Там що не день,
то інший "ізм".

Поети в'яжуться в суцвіття.
Ти серед них анахронізм, —
ти з XXI-го століття.

6. XII. 1998

* * *

Але —
якщо ви хочете страви
з вершками і полуничкою, —
будь ласка, це не до мене.

І якщо ви хочете страви,
приперченої скандалом, —
будь ласка, це теж не до мене.

І якщо ви хочете слова,
збалансованого по центру, —
це теж будь ласка,
і теж не до мене.

Я інша. Мене, окрему,
у Книзі Божого дня
не вписано в теорему,
де в радіусі є свиня.

В руйновищах постмодерну,
де лепсько лиш кажанам,
яку б не розводили скверну, —
а шлях прокладати нам.

25. XII. 2001

* * *

Жах привселюдності. Поет
не може бути привселюдним.
Самотнім, зболеним, відлюдним,
аби лише не привселюдним.
То найлукавіші з тенет.

Бо все так гарно, так драйвово,
болить з похмілля голова.
В тенетах борсається слово, —
то вже не Слово, а слова.

12. IV. 2009

* * *

Чавунна ніч, гараж моєї втоми.
Заглух, затих задиханий мотор.
Упало серце крізь гіркі фантоми,
лежить, як неостиглий метеор.

Сумної зірки посмішка родинна.

Людської злоби чорні мегатонни.

Летить літак, сутулий, як людина,
і теж летить в гараж своєї втоми.

* * *

У анти-світі,
там, де анти-я
на все дивлюся іншими очима,
мені моя малесенька Земля
всього лише у Космосі мачина.

Кассіопея просіває зорі.

Альдебаран п'є ночі із Ковша.

І над Землею хмари непрозорі
розсунуть хоче крилами душа.

* * *

Я нахилиюсь над безоднею,
кричу у безвісті віків:
— А як же ми один без одного
в Сузір'ї Гончих Павуків?!

І як же ти один у Всесвіті?
І як же тут без тебе я?!
Впізнай мене в холодній безвісті,
згадай моє земне ім'я!

20. XI. 2001

* * *

Починають зорі пригасати.
В пам'яті сутуляться хрести.
Альбіні, Верді, Сарасате,
поможіть цей сум перебрести!

14. XI. 2007

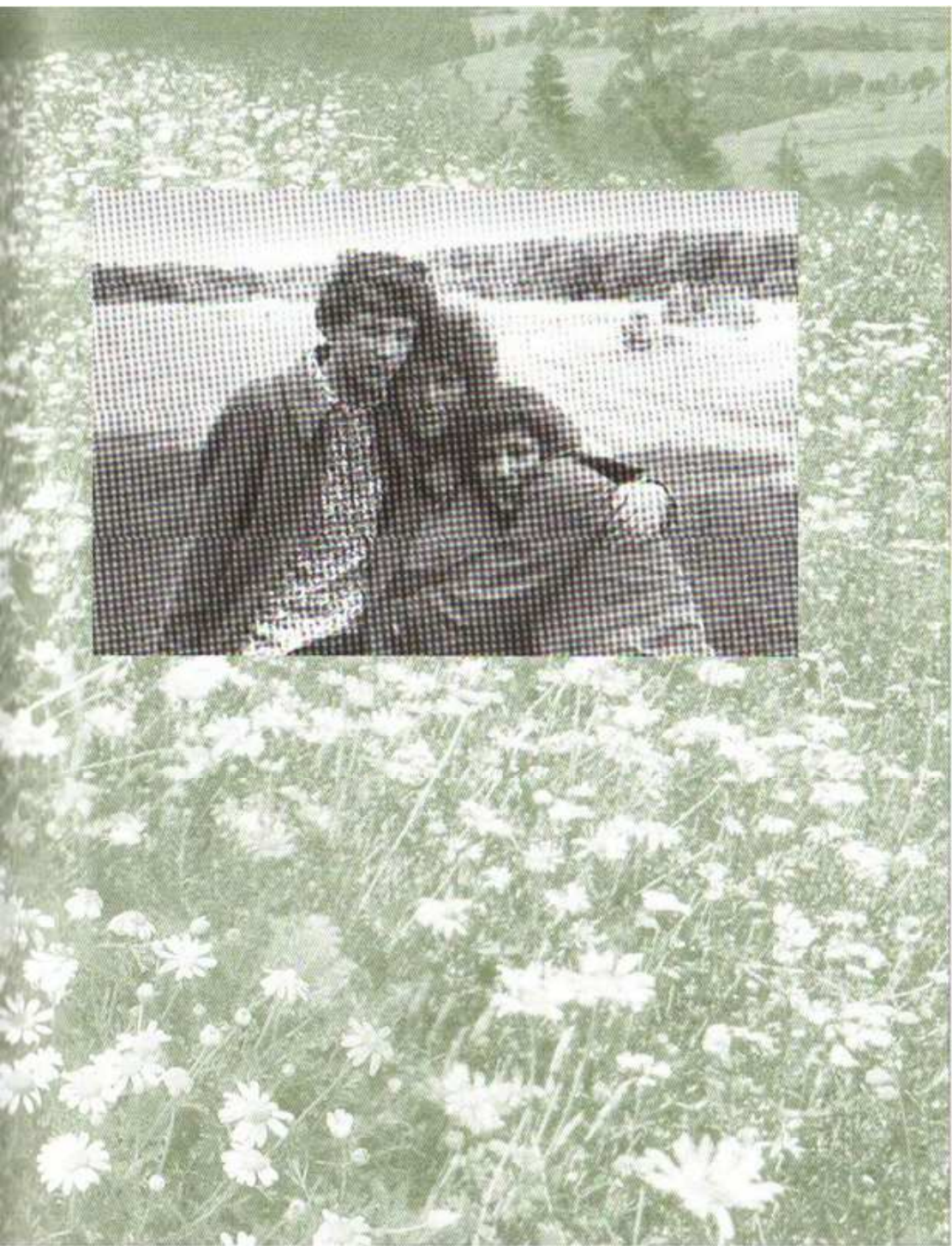
* * *

Зелені очі орхідей.
І хтось на скрипці грає.
Вдова — це тінь серед людей,
свіча, що догорає.

23. XI. 2007

* * *

Найнезабутніше з облич,
таке єдине, Боже, Боже!
Не плач, не муч його, не клич.
Він не обізветься. Не може.

Там ні печалі, ані сліз.
Ні дня, ні вечора, ні рання.
Його нема ніде. Він скрізь,
вже в остаточній формі існування.

21. XII. 2010

Старий записничок, адреси, телефони,
відкинутий життям уже на маргінес.
Куди дзвонить? Там дзвонять тільки дзвони.
Куди писать? Там вже нема адрес.

Та й час новий. Мобільники, е-мейли.
Кому потрібні записи криві?
Але ж ті імена! Вони ж там не померли,
в старих записничках вони іще живі!

Старі записнички не можна викидати.
Там неповторні записи і дати.
Там небуденні навіть наші будні.
Там дивляться нам вслід забуті незабутні.

10. VIII. 2009

Вінграновський над Россю

Він тут сидів над річкою. Живий.
Живий і гарний. З теплими руками.
Його тут знали птиці і гриби.
Боялись риби.

А тепер він камінь.

Той камінь в спеку теплий теж. Але.
Хоч добрий скульптор ані в чім не схибив,
для серця камінь — місце замале.
І не бояться риби.

А все так само. В лузі ходить кінь.
І Рось як Рось, як річка, а не Лета.
І дощ іде. Шукає той курінь.
І сонце встало. Жде того поета.

5. V. 2011

* * *

Пам'яті Леоніда Коваленка

Обдарував присутністю, побув
тут, серед нас, поусміхався людям.
І, жоден шпиль не мавши за Парнас,
сміявся сміхом лагідним і мудрим.

Зробив останній у житті привал.
Його душа прокинеться в легенді.
Як він сміявся, як він жартував! —
життя проживши з кулею в легені.

Ось він іде, і поруч, і ніде.
Лікує слово сміхом від пристріту.
Осінній день... Осінній тихий день...
І Льоня усміхнувся з того світу.

23. X. 1989

* * *

Нечутно ходить вітер по землі,
цілує ніжним яблуням долоні.
Які тепер ми добрі і сумні,
які тепер ми серцем безборонні!

Як знаєм все, як хочемо не знать,
які чужі нам вихватки і пози.
І як в душі не хоче проминать
і все, і всі, побачені крізь сльози!

11. V. 2001

* * *

Дерева йшли над річкою додому.

Стояло сонце в радісній воді.

Сосна березі руку подала,
і тихо йдуть, так наче в полонезі.

І альфа-часточки, як ельфи,
над бур'янами пурхають в полях.

2. VI. 2004

* * *

Ліси стоять в концтаборі. Осотом
заткало землю. І, мабуть, навік.
Косуленько, пробач, що ти за дротом.
Я теж за дротом, тільки по цей бік.

22. IV. 2010

* * *

Не половіють в полі колоски.
Не ходять люди. М'ячики не скачуть.
В Чорнобиль повертаються казки.
Самі себе розказують і плачуть.

1991

* * *

Сніги в снігах. Ріку скувала крига,
і вербам руки з холоду звело.
Біжить вовчиця — мати — роздобига,
зеленим оком світить на село.

А те село давно уже як привид.
І смерть пройшла лісами напролом.
І хмари йдуть. І місяць губи кривить.
І виє в ніч вовчиця за селом.

6. I. 1991

* * *

Я лісу не впізнала. Він горів.
Ще ж був живий. Недавно. Позавчора.
Обвуглений корою стовбурів,
він був сумний, задуманий і чорний.

Гілки кричали в небо, як хрести.
Стояла тиша. Жаль було планету.
І я сказала лісові: — Прости!
Йшов гамадрил і кинув сигарету.

21. VII. 2003

* * *

Жаби ганяють ряску над нуклідами.
О земле моя, земле, кому ти дорога?
Світ славен був Платонами,
                    світ славен був Евклідами,
тепер все всім до лампочки,
                    до фені,
                    до фіґа.

І страшно, і не віриться, —
                    невже не спам'ятаються?
Отак все далі й піде, настояне на злі?
А часом вже і думаєш, — а може, люди віруси,
от просто собі віруси на цій живій Землі?!

2010

* * *

Сайгак, тарпан... О як ми легко звикли,
що ці тварини вже на світі зникли!

Зникають зубри, вивелися коні,
зникають річечки і оболоні.

Червона качечка і сіра пташка каня, —
і ті вже під загрозою зникання.
І ті вже під загрозою зникання!

А ми усе звикаєм до звикання.

4. VI. 1990

* * *

Я вам кажу, що цей поет був геній.
Ви кажете, що ви пили з ним каву.
Я вам кажу, що то не є суттєве,
чи ви йому на очі потрапляли.
Ви кажете: — Історію цікаву
я розкажу. — Як ви пили з ним каву?!
Вам більш нічого не було цікаво?
Тебе ні з ким не треба пити, каво.

27. II. 1995

* * *

Забіжу за наслідки й причини.
Оселяюся в дальній далині.
Тиша сутінковими очима
усміхнеться лагідно мені.

Сонце переглянеться із плесом,
джерело заб'ється дзвонкове.
Слово, приголомшене прогресом,
непритомне слово оживе.

5. V. 1998

* * *

На перевалі, там, на перевалі,
що вигинав хребет, як динозавр,
гриміли грози нетривалі
і дощ в градинки замерзав.

Мене підвозили геологи.
Камінчик маю на презент.
Були і спалахи, і сполохи,
і град обстрілював брезент.

Вітри були такі студені,
дорога теж не магістраль.
А не були б вони студентами,
якби лякала їх спіраль.

Такі чудесні шибайголови,
студентське братство мандрівне.
Агов, Карпати і геологи!
Чи пам'ятаєте мене?

10. X. 2009

* * *

О. Д.

Чорна птиця б'є крильми по клавішах.
Із яких ти упала небес?
Може, Бах, віки подолавши,
у твоєму серці воскрес?
Так зіграти ці фуги, токати,
проломивши невидимий мур.
Жінко-птице, звідки така ти,
із яких неземних партитур?
Ти ж не тут, ти все далі й далі,
ти сама вже не чуєш себе.
Тільки ожеледь срібних педалей
на землі тримає тебе.

6. X. 1998

* * *

До мене в хату заповзла гадюка.
Кажу: — Сідайте. Кави чи вина?
Та й не туди, що тут би треба дрюка,
бо вже по підрах шастає вона.

В її очах болотяна сітчатка,
її язик — роздвоєне жало.
Вона ж сичить, сичала і сичатиме
і розворушить все своє кубло.

Воно ж кишить, і пнеться, і звивається,
і жалить всіх і вся навперебій.
Бо це ж гадючки прості, це вульгаріс,
тут не pomoже заклинатель змій.

Кому ж таке потрібно страховидло,
що розвело круг себе мошкару?
Пора сказати: — Все. Кінець. Набридло.
Тепер вже, пані, Здвиження. В нору!

16. X. 1999

* * *

Лев спить, поклавши голову на лапи.
Лев міцно спить і журиться вві сні.
І сняться леву океанські трапи,
і трюми сняться, темні і тісні.

Немає гірш, як трапити в облогу,
у клітці левом леву працювать.
Левиця-мама навіть на дорогу
не встигла левеня поцілувать.

5. IX. 1994

* * *

Життя жене свою вузькоколіяку,
і хто збагне душі людської вік?
Жіночий голос погукав: — Андрійку! —
А озирнувся сивий чоловік.

Він озирнувся. На якусь секунду
розкружеляло часу велотрек.
І... пригадав, мов проковтнув цикуту,
що він уже дорослий, ім'ярек.

Що як же так... що справа ж і не в тому...
що він — це він, і серце ж молоде...
А вже він має третю ногу в томи —
цю паличку, і так уже і йде.

Отак і йде... І внуків уже трійко.
Подибав далі сивий чоловік.
Біжить хлоп'я, воно іще Андрійко.
Душа дитинна, зоряний релікт!

1993

* * *

Мабуть, були ми дуже молоді, —
час марнували з щедрістю безсмертних.
Збулися долі.

Вже переді мною
людських життів поздовжня панорама.
Одні стоять високі, як тополі,
понад усім своїм життєвим шляхом.
А декого вітри уже зломали.
А декому і світ уже немилий.
А дехто став чомусь уже як покруч.
А з деким ти уже й не сядеш поруч.

2. XI. 2010

* * *

Бо що життя? Це усмішка двойлеза.
Ридання чардаша і гордість полонеза.

17. III. 2011

* * *

Труханів острів. Крига, крига, крига.
Напровесні дрейфуючий Дніпро.
Дитячий спорт — хто далі переплигне
по тих крижинах. І ні думки про
якийсь там страх. Це нам було театром.
Який глядач, поглянувши, не зблід?
Веселий час — між кригою і катером,
коли вже рушив непорушний лід.
О небезпека, програна, як гами!
Чим не фігурні танці на льоду?
І голос мами, тоскний голос мами.
І мій дзвінкий, розхристаний: — Та йду!..

12. III. 1998

* * *

Вже рік старий за обрії пливе.
Уже й Новий стоїть на виднокрузі.
Хай у Новому буде все нове, —
старі лиш вина, істини і друзі!

28. XII. 1995

Графиня Разумовська

— Ти що, здурів? Куди мене привіз?
Мені ж тут тісно, в цьому Петербурзі.
Мені — щоб поле, щоб ставок, щоб ліс,
а тут цей двір, нема де клюнуть курці.

Туди не стань, там слова не скажи,
до тих і тих підлещуйся, аж сумно.
У церкві я молюсь на образи,
а тут дивися на якісь парсуни.

Ти теж, набрався, што та што, та ето.
Чогось повів царицю до вінця.
У Лемешах є теж Єлизавета, —
хіба ж така напрінджена, як ця?

У нас дівчата — любо подивиться,
а заспіває, то на три версти.
Ото була б! А ця твоя цариця, —
косу немає з чого заплести.

— Мамаша, цитьте!

— Я йому мамаша!

Крий, Боже, сину, ти таки здурів.
Тут все чуже. І мова тут не наша.
І сиро тут. Багато комарів.

А ті бали, не хочеш, а споткнешся.
А ті шовки і шлейфи, як шлея.
Сама з собою ледве розминешся, —
де не поткнешся в дзеркало, все я.

Мені набридли ті, і ті, і еті.
Ніде немає рідної душі.
Ну, все. Бувай. Скажи Єлизаветі, —
графиня повернулась в Лемеші.

4. VI. 2011

Гюґо в старому маяку

Не віриться. Він вирвався. Невже?!
Хай там Париж живе собі як хоче.
Тут тільки сторож тишу стереже
і море об старий маяк плюскоче.

Нікуди вже він тут не поспіша,
ані в тенета слави, ні любові.
Аж тут його знеможена душа
нарешті зможе втілить себе в слові!

Бо як-не-як, це все-таки маяк.
А у Парижі ніяк і ніяк.
Прихильники, політики, рідня, —
все хтось тебе затуркує щодня.

А тут хіба що пройде навскосок
якийсь кораблик, посигналить діду.
А у віконці — море і пісок,
пісок, пісок, і ні людського сліду.

Рибальська сіть. Притоплений причал.
Притулок саме для анахорета.
І раптом, що це?

Сторож закричав:
— Месьє Віктор, на обрії карета!

Оно вже йдуть, гукаючи: — Го-го!
Ми все-таки знайшли тебе, Гюґо!

Ну, що ти скажеш?! А вони все ближче.
Мерщій собі намилив півобличчя:
— Ти їм скажи, не можна до Гюґо!
Він... божевільний. Він уже того.

І виставив намилену щоку.
Прищулив око і сказав: — Ку-ку!

Сахнулись гості від такої пики.
Ішли назад, похмурі, як індики.

І сіли. І поїхали, — куди ж?
Розносити сенсацію в Париж.

5. VI. 2011

Сучасники

Констанція упала у фотель.
Вона стомилась, їй дали насонне.
Старенька няня бавила дітей.
Придворні дами міряли фасони.

А він помер, і це ж уже навік!
Чого ж ніхто не вкаже їм дороги?!
Нормальний цвинтар, — він же не в той бік,
його ж везуть на цвинтар для убогих!

А тут ще дощ. Линув і зупинив
процесію, й без того невеличку.
Труну довіз до цвинтаря візник,
поставив сторож на ніч у капличку.

І взавтра дощ. Відклали на четвер.
Поговорили, випили щось потужного.
А день за днем. І сторож той помер.
Та й невідомо, де могила Моцарта.

2. X. 2006

* * *

На мосту над Сеною
стоїть єгипетська мумія,
завинута у єдвабний саван
кольору темного золота.
Вітер її облягає, хоче вгадати, — хто вона?
Може, вона Нефертіті
або хто із Рамзесів?
Киньте яку монетку,
мумія хоче їсти.

16. X. 1999

* * *

В Енн-Арборі, де осінь — наче храм,
де мчать студенти, як мустанґи, вранці,
зчиняючи несвітський тарарам
гортанним криком, наче індіанці, —

а вже ж давно немає тих племен.
Історія пряде свої тумани —
і в назві міста лиш відлуння — Енн,
Енн-Арбор,

Енн-н-н...

Ім'я якоїсь Анни...

15. XI. 1989

Люди з Табулена

Як плив король, якоїсь там династії,
то поки й видно ще було корму,
усі його підданці придунайські
ще й навздогінці кланялись йому.

Лиш табуленці, з тих усіх навколишніх, —
і як таких тримає ще земля?! —
не те що не стояли там навколішках,
а навіть не вітали короля.

Ні в слугах не служили, ні в ескорті,
попихачів вважаючи за тлю.
Король їх недолюблював, бо горді,
це ж треба — не коритись королю!

У нього військо, радники, вельможі,
все у мундирах, в золоті, в плісе.
А ці якісь окремі і не схожі,
і власну думку думають про все.

Але в годину найскладніших рішень,
державних найважливіших проблем —
не радників питав і не старійшин,
а послав гінців у Табулен.

Бо ці придворні — публіка смиренна,
і кожен дбає тільки про своє.
Покличте тих — людей із Табулена.
Ті не злукавлять, скажуть все як є.

29. V. 2011

* * *

Химерна, важка, вибухова,
яку вже ніхто не спасе,
а може, я тїнь мого слова,
от тїнь мого слова, і все.

А може, я лиш аберація,
вібрація ритмів і рим,
а інше все — декорація,
полуда, гримаса і грим.

За цим тимчасовим фасадом,
де стільки любові й тепла, —
людиною, річкою, садом
я тільки у слові жила.

21. V. 1999

Біжутерія з магми

Люблю тих людей, що на схилах вулканів
віками живуть. Не бояться. Щораз,
коли вивергає і попіл, і камінь
розпечена Етна з гори аж до трас, —
ну, трохи відскочать, поставлять намети,
побудуть під зорями кілька ночей.
Це зоряні люди. Це люди з-під Етни.
Це ті, що пізнали природу речей.
О ні, не безумці, не фаталісти,
не тиховпокорені долі лихій.
Тут їхня домівка. Тут ближче до істин.
Тут страву готують на тиглі стихій.
Тут є й радіація. Люди засмагли.
Вулкан перебудуть і вернуть назад.
Тут навіть жіночі прикраси — із магми,
віками застиглої в чорний базальт.

5. VII. 2011

Дон Піппо Лірозі

Сицилія. Етна. Душа як в гіпнозі.
І море, і скелі, і тиша терас.
Дон Піппо Лірозі, ми завжди в дорозі.
Я вперше Вас бачу. Я згадую Вас.

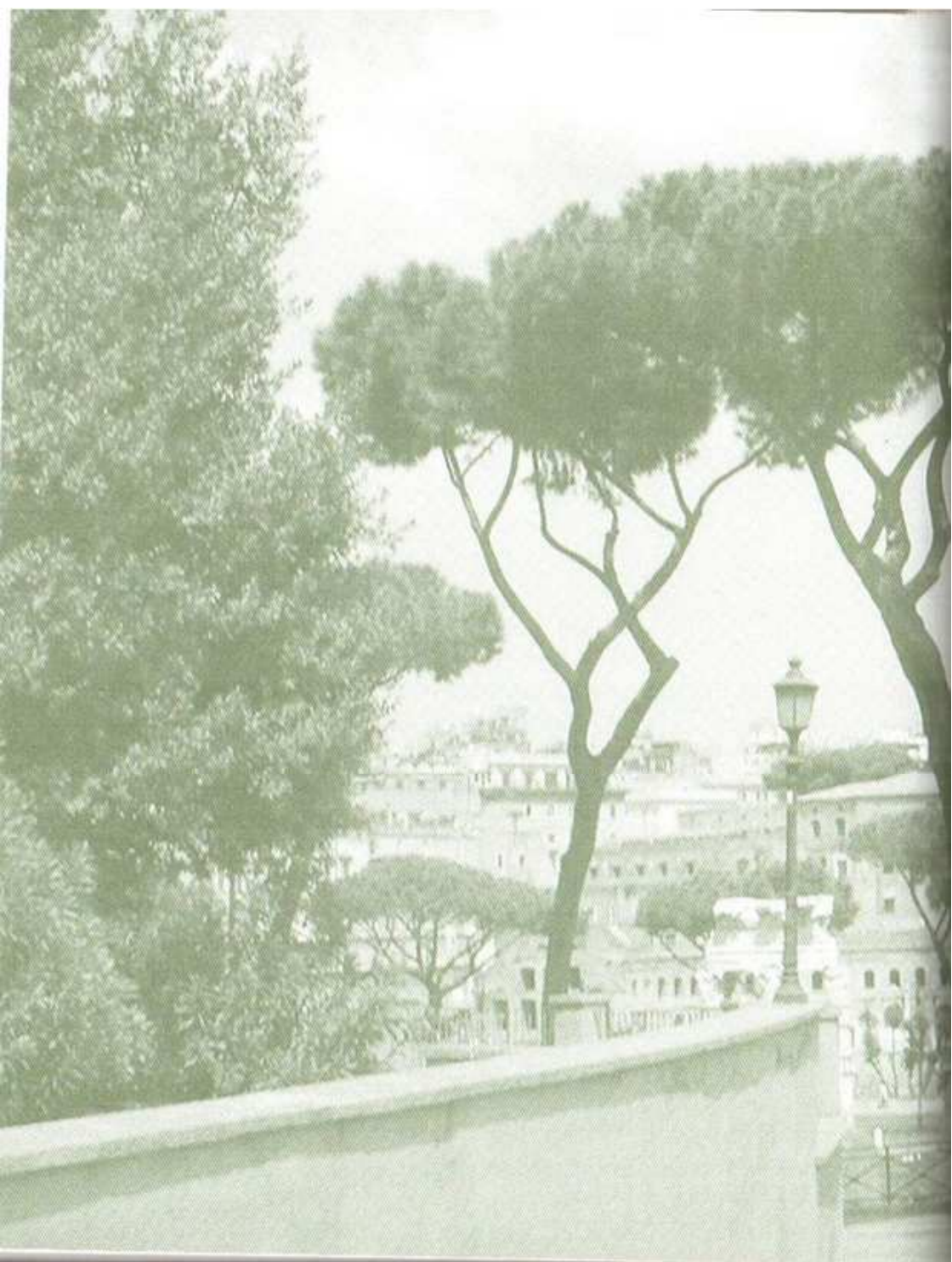
Ми десь розминулись. Мабуть, в Сараґосі.
А може, колись Ви були й на Русі.
Дон Піппо Лірозі, я згадую й досі
троянду і шпагу у Вашій руці.

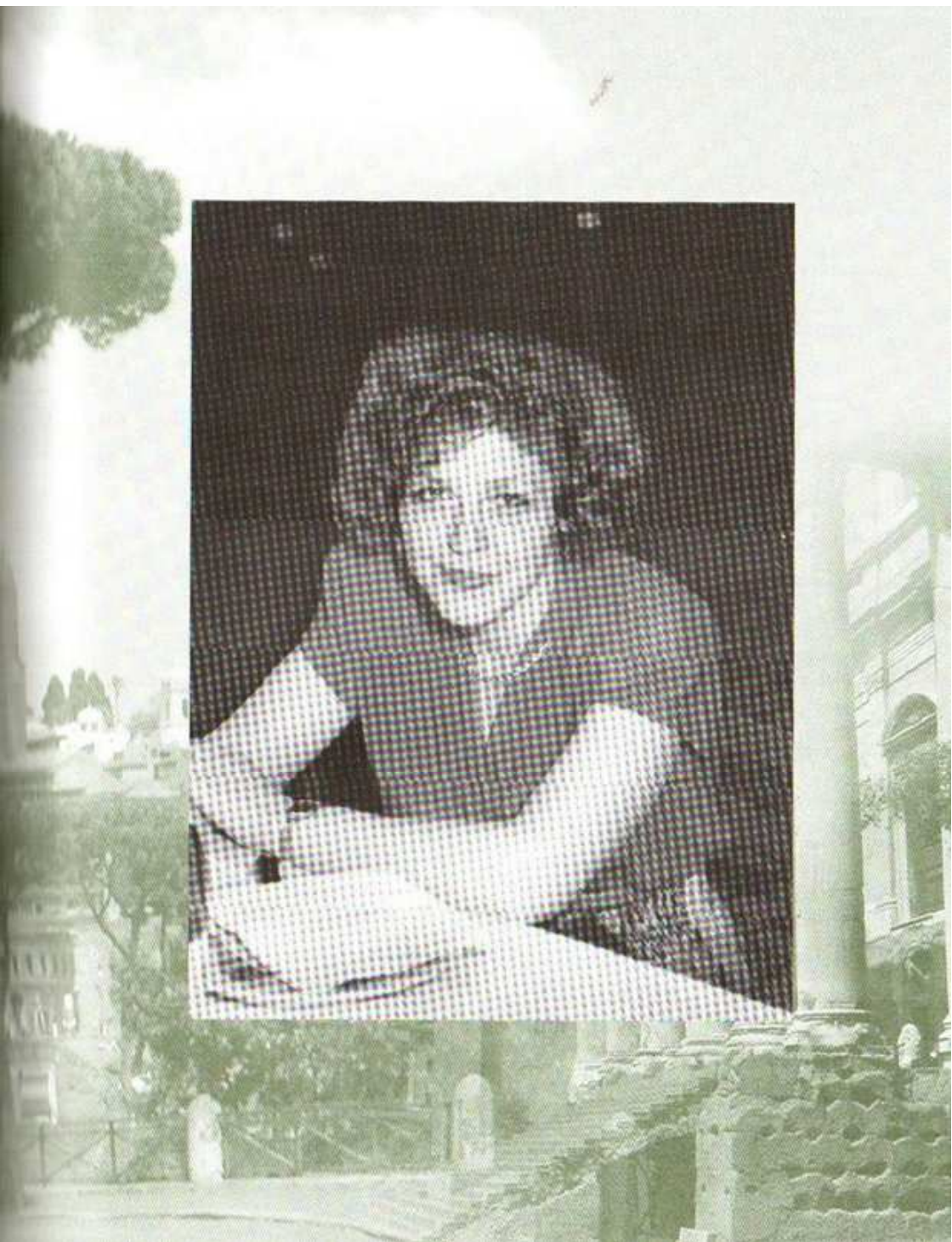
Цей дзвін цього слова — не Ваша терцина?
Цей лицар в пустелі — не Ви вдалині?
Цей шрам на щоці — чи не меч сарацина?
Ця ніжність в очах — чи не сум по мені?

Дон Піппо Лірозі, чи є у нас тіні?
Ви грек чи іспанець? Ім'я мандрівне.
А може, Ви — простір, і крилами піній
Ви хочете море обняти й мене?

Прощайте, я їду, ми знову в дорозі.
Добра Вам і тиші священних дібров!
Якби ж тільки знати, дон Піппо Лірозі,
в якому столітті ми стрінемося знов?!.

10. XI. 1991

Тарантела

Печаль моя, Італія,
на перехрестях ери.
В руках твоїх гітари,
смугляві, як гетери.
Засмучена, заторсана,
запущена в етер,
душа сміється торсами
жагучих тарантел.
Не ліками, не зелами,
не звадою спокус —
лікує тарантелами
тарантулів укус.
Червоними трояндами
на чорному паску.
Ех, люди, ех, тарантули,
і як вам не наску-
чило кусатися?
Воно ж гадючий труд —
на серці розписатися
скорописом отрут!

5. X. 1990

* * *

Але я... Але я... Але ні!
Хай цей біль доболить у мені.

Ваша підлість і ваша злість, —
хай хтось інший про це розповість.

Але я... Але я... Але ні.
Хай цей біль доболить у мені.

14. II. 2011

Наомі Уемура

Ніхто не бачив, як він брав вершини,
сам по собі, самотній альпініст.
Над рівнем хмар, де вже ані пташини,
а тільки гори, первісні на зріст.

Пройшов крізь бурі, шквали і завали,
зривався в прірви, ковзав на льоду.
Лиш час від часу подавав сигнали:
“Я Уемура. Я іду”.

Це ж треба так заглибитися в гори,
почути білий голос висоти,
щоб, як чіпкий корінчик мандраґори,
по скелях вгору дертися, повзти!

Не напоказ, не в кадрі, не навмисне,
не задля слави, грошей чи забав, —
своє життя, як скеля прямовисне,
сам наодинці з долею долав.

Так і загинув. Вість прийшла похмура.
Якусь вершину знову брав один.
Той дивний чоловік, що звався Уемура,
самотніх гір самотній паладин.

20. I. 2005

* * *

На другий день Великого Потопу
ще півні кукурікали. Ще десь
уврала баба у городі кропу,
бо світ ще був затоплений не весь.

Не всіх же Бог, як Ноя, попередив.
Ніхто не мав ковчега про запас.
Тож хтось женився, хтось ходив у хедер.
Хтось бив олію, а хтось кози пас.

Така в людей вже доля чудернацька,
усе часів чекають золотих.
Коли ж накрила хвиля їх зненацька,
ніхто і здивуватися не встиг.

30. VI. 2010

* * *

Не жарт, не шоу, не реприза,
не яв, не сон, не імпровіз.

Життя — це криза,

криза,

криза.

Життя — це криза,

не круїз.

2007

* * *

Сьогодні Всесвітній День Океанів.
Вітаю вас, Океани!
Пробачте за всі знуцання,
яких завдали вам люди.
За те залізяччя іржаве, за токсичні відходи,
за випадково загублені бомби,
за атомні човни, що втонули,
за нафтові плями,
за береги в мазуті.
Якби тепер Афродіта
вийшла з морської піни,
її довелося б відмивати зі шланга.

8. VI. 2011

* * *

Коли ганяли голку патефони
у затишку тодішніх рукоділь,
я змалку чула “Корневільські дзвони”,
хоча й не знала, де той Корневіль.

А потім, потім... Потім, як усі ми,
почула раптом дзвони Хіросіми.

А потім — дзвін Чорнобиля. І зону.
І серце дзвону в попелі руїн.
І Фукусіму, де вже й не до дзвону.

Який він буде, наш наступний дзвін?!

14. IV. 2011

* * *

Мені снилась дорога. Дорога — і все.
Ні куди, ані звідки, — не знаю, не знаю.
Просто снилась дорога, — ні шлях, ні шосе,
а дорога й дорога, — іду й проминаю.

Тільки десь ніби вогник далеко в степах.
Може, мати стоїть на німому порозі.
Може, це вже Чумацький, а може й не шлях.
Може, просто дорога, дорога в дорозі.

2. VI. 2010

Машини, шини, стрес, експрес,
кермо, гальмо, впритул, з-за рогу!
Стоїть Мадонна Перехресьть,
благословляючи дорогу.

Таксі, автобуси, авто,
і мотоцикли, і кибитки.
Всі всім на світі є ніхто —
ні хто куди, ні хто нізвідки.

Маршрути горя і безчесьть.
Світ на століття постарішав.
Стоїть Мадонна Перехресьть,
чи вже Мадонна Бездоріжжя!

І мчать, і мчать, числа їм несть.
Дорога дальня й невідома.
Стоїть Мадонна Перехресьть,
благословляюча Мадонна.

7. XI. 2005

ЗМІСТ

“Коли замовкли менуети...”	7
Держава Кугель-Мугель	8
“Сидить диявол десь на Гіндукуші”	9
“Коти, зайці, ведмедики, лисиці...”	13
“Навшпиньки повертаюся в ті дні”	14
“Віки живуть в старому фоліанті”	15
“А вранці із усіх казок...”	16
“За гріх щасливості в неслухний час...”	17
“Ліс був живий”	18
“Усе було — і сум, і самота”	19
“Малює степ мені твоє обличчя”	22
“Добре, що нічого ви не знаєте...”	23
“Хто я?”	24
“У наших лісах блукають вже інші люди”	25
“Я думала, – це так, а то була вже Доля”	26
“У чашу дня упав кристалик вечора...”	27
“Домовичкам незатишно у місті”	30
“Ми хочем тиші, хочем храмів”	31
“Дорогі мої, діамантові!”	32

- “Вівтар, трибуна і шинквас...” 33
    “І все. І ніц” 34
    “Ні щастя, ні волі, ні чуда...” 35
“Подаруй мені, доле, у вікнах березу” 38
    “Важке литво свічад і свіч” 39
    “У марафона вломилась нога” 40
    “Не виходь сьогодні на вулицю...” 41
    “Але — якщо ви хочете страви...” 42
    “Жах привселюдності” 43
    “Чавунна ніч, гараж моєї втоми” 44
    “У анти-світі...” 44
    “Я нахилиюсь над безоднею...” 45
    “Починають зорі пригасати” 46
    “Зелені очі орхідей” 47
    “Найнезабутніше з облич...” 51
“Старий записничок, адреси, телефони...” 52
    Вінграновський над Россю 53
    “Обдарував присутністю, побув...” 54
    “Нечутно ходить вітер по землі...” 55
    “Дерева йшли над річкою додому” 58
    “Ліси стоять в концтаборі” 59
    “Не половіють в полі колоски” 60
    “Сніги в снігах” 61
    “Я лісу не впізнала” 62
    “Жаби ганяють ряску над нуклідами” 63
    “Сайгак, тарпан...” 66
    “Я вам кажу, що цей поет був геній” 67
    “Забіжу за наслідки й причини” 68

“На перевалі, там, на перевалі...”	69
“Чорна птиця б’є крильми по клавішах”	70
“До мене в хату заповзла гадюка”	71
“Лев спить, поклавши голову на лапи”	72
“Життя жене свою вузькоколіюку...”	73
“Мабуть, були ми дуже молоді...”	74
“Бо що життя?”	75
“Труханів острів”	78
“Вже рік старий за обрії пливе”	79
Графиня Розумовська	80
Гюго в старому маяку	82
Сучасники	84
“На мосту над Сеною”	85
“В Енн-Арборі...”	86
Люди з Табулена	87
“Химерна, важка, вибухова...”	89
Біжутерія з магми	90
Дон Піппо Лірозі	91
Тарантела	95
“Але я... Але я... Але ні!”	96
Наомі Уемура	97
“На другий день Великого Потопу...”	98
“Не жарт, не шоу, не реприза...”	99
“Сьогодні Всесвітній День Океанів”	100
“Коли ганяли голку патефони...”	101
“Мені снилась дорога”	105
“Машини, шини, стрес, експрес...”	106

Костенко, Л. В.

K72   Мадонна Перехресть / Ліна Костенко. — К.: Либідь, 2011. —
112 с.: іл.
ISBN 978-966-06-0604-3.

*До книжки увійшли нові, а також раніше не друковані поезії
різних років.*

Для широкого загалу.

**УДК 821.161.2-1
ББК 84(4Укр)6-5**

Літературно-художнє видання

Костенко Ліна Василівна

МАДОННА ПЕРЕХРЕСТЬ

Редактор *Олена Вербило*
Художній редактор *Олексій Григір*
Коректор *Алла Бородавко*
Верстальник *Олександра Мошеченко*

На оправі: *Фра Філіппо Ліппі*,

"Мадонна з немовлям та двома ангелами". Бл. 1465 р. (фрагмент)
У книзі використано світлини з особистого архіву *Ліни Костенко*
(с. 2, 107 — фото Тетяни Курило, с. 6 — фото Андрія Марченка)

Підп. до друку 26.08.11. Формат 60x84/16. Папір крейд. мат.
Гарн. *PragmaticaC*. Друк офсет.
Ум. друк. арк. 6,51. Обл.-вид. арк. 6,00.
Вид. № 4567. Зам. № 11-384.

Державне підприємство «Спеціалізоване видавництво "Либідь"»,
вул. Пушкінська, 32, м. Київ, 01004

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3055 від 12.12.07

ПАТ "Білоцерківська книжкова фабрика",
вул. Леся Курбаса, 4, м. Біла Церква, Київська обл., 09117
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4063 від 11.05.11

Костенко Мадонна Перехрест

426436

Ціна:

87,50

24.09.2011

